

**Aurelian Motomanca (1907-1994) –
Profesor la Seminarul Teologic Central „Nifon Mitropolitul“
din București, șef de secție și cercetător în cadrul
Muzeului Viticulturii și Pomiculturii de la Golești**

*Dr. Dumitru-Valentin Pătrașcu**

Abstract

Prepared to mark the 50th anniversary of the Gorj County Traditional Architecture Museum in Curtisoara, this study is a tribute to the teacher, researcher, ethnographer and museographer Aurelian Motomanca.

Originally from Curtisoara, Aurelian Motomanca distinguished himself as an eminent student, becoming president of the Oltenia Students' Association. In this capacity, he drafted, after consulting with the scholar Nicolae Iorga, a memorandum on the need to establish a university in Oltenia, a fact that materialized later with the promulgation, by King Michael I of Romania, on Aprilie 21, 1947, of the law on the establishment and organization of the University of Craiova.

A teacher at the „Traian“ High School in Turnu Severin, Aurelian Motomanca continued his teaching career at Ploiesti, later becoming a member of the Bucharest Bar Association, and would even serve as General Inspector of the Ministry of Labor.

In 1952, at age 45, he ceased practicing law. Between 1965 and 1971, he directly participated as a museographer, ethnographer and head of section in the establishment and organization of the Museum of Viticulture and Fruit Growing in Golesti.

Key-words: teacher, ethnographer, museographer, Museum of Viticulture and Fruit Growing in Golesti, University of Craiova.

Nepot de frate al lui Constantin Motomanca, fost profesor și director al Liceului „Mircea cel Mare“ din Tulcea (1912-1914, 1916, 1918-1928)¹, Aurelian Motomanca s-a născut în comuna Curtișoara din județul Gorj la 2 aprilie 1907², anul mării răscoale țărănești din România, în familia țăranilor Ioan și Domnica Motomanca³.

După absolvirea școlii primare în comuna natală, Aurelian Motomanca a urmat cursurile Liceului „Tudor Vladimirescu“ din Târgu-Jiu⁴. Promovând examenul de bacalaureat, Aurelian Motomanca avea să fie admis student bursier al Universității din București, urmând cursurile Facultăților de Geografie, respectiv de Drept⁵.

*Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu“ din Târgu-Jiu, e-mail valentinpatrascu1983@yahoo.com.

O variantă a acestui studiu a fost susținută în cadrul Sesiunii de Comunicări Științifice organizate la Muzeul Arhitecturii Tradiționale Gorjanești de la Curtișoara în august 2025, cu prilejul aniversării a 50 de ani de la inaugurarea, la 15 august 1975, a muzeului satului gorjenesc.

¹ Pătrașcu 2024, pp. 393-418.

² S. J. A. N. Gorj, Registrul de Stare Civilă al comunei Curtișoara, nr. 1/1906-1908, f. 31.

³ *Ibidem*.

⁴ Pânișoară, Colțan 2002, p. 236.

⁵ *Ibidem*.

Ca urmare a calităților sale, în scurt timp avea să devină un student merituos, astfel că „*a fost ales președinte al studențimii oltene*“⁶, în această calitate „*organizând o mare manifestare culturală la Târgu-Jiu*“⁷, prilej cu care „*i-a avut ca invitați de onoare pe savantul Nicolae Iorga, matematicianul Gheorghe Țițeica, poetul matematician Ion Barbu*“⁸.

Aurelian Motomancea, student al Universității din București, avea să redacteze, „*în numele studențimii oltene și cu acceptul savantului Nicolae Iorga*“⁹, un memorandum cu privire la necesitatea înființării unei instituții de învățământ superior în Oltenia, document înaintat primului ministru al guvernului¹⁰. Eforturile studenților olteni aveau să fie încununate de succes la 21 aprilie 1947, dată la care regele Mihai I al României a promulgat legea nr. 138 pentru înființarea și organizarea Universității din Craiova și a Eforiei acesteia.

În 1933, Aurelian Motomancea a organizat un Congres al Studențimii Oltenie la Târgu-Jiu¹¹, la care au luat parte: senatorul Mihail Manoilescu, viitorul Ministru al Afacerilor Externe al României¹²; istoricul Nicolae Iorga, precum și matematicienii Gheorghe Țițeica și Ion Barbu.

Aurelian Motomancea a fost profesor de: Geografie, Drept și Filosofie la Liceul „*Traian*“ din Turnu Severin, respectiv la Ploiești¹³. Totodată, a fost profesor de Filosofie la Seminarul Teologic Central „*Nifon Mitropolitul*“ din București, unde l-a avut elev, printre alții, pe Antonie Plămădeală, care avea să devină, ulterior, doctor în Teologie și Mitropolit al Ardealului, în perioada 1944-1945. De menționat faptul că Aurelian Motomancea a fost cel care l-a ajutat pe Antonie Plămădeală să urmeze Facultatea de Teologie a Universității din București¹⁴.

Totodată, în perioada interbelică, Aurelian Motomancea a fost avocat în cadrul Baroului București, deținând diferite funcții între care cea de Inspector General în cadrul Ministerului Muncii¹⁵. Avea să îmbrățișeze cariera de avocat ca urmare a faptului că era un foarte bun orator, însă a renunțat la avocatură brusc, la vârsta de 45 de ani, când, în urma unei operații, i-au fost afectate corzile vocale¹⁶.

În aceste condiții, odată cu înființarea Muzeului Viticulturii și Pomiculturii de la Golești, la care a luat parte în mod direct, Aurelian Motomancea a profesat, în calitate de muzeograf, cercetător și șef de secție, publicând numeroase studii și articole științifice în domeniul etnografiei. În aceste condiții, a colaborat atât cu specialiști din mediul universitar, dar și cu cercetători în domeniul etnografiei, devenind unul dintre colaboratorii Academiei Române.

⁶ *Ibidem.*

⁷ *Ibidem.*

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ *Ibidem.* Memorandumul respectiv se află în arhiva Universității din Craiova.

¹¹ Popescu-Brădiceni 2005, p. 545.

¹² Pânișoară, Colțan 2002, p. 236.

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ *Ibidem*, p. 237.

¹⁵ *Ibidem.*

¹⁶ *Ibidem.*

În octombrie 1965, Consiliul Muzeelor de Etnografie format din: Nicolae Ungureanu, Boris Zderciuc, Valeriu Butură și Cornel Irimie adoptă un „*Plan de măsuri pentru organizarea sectorului în aer liber al Muzeului din Golești*“¹⁷.

În perioada 7-15 septembrie 1966, s-a desfășurat la București Simpozionul Internațional având ca temă „*Organizarea muzeului etnografic în aer liber – principii și metode*“, sub egida Consiliului Internațional al Muzeelor (ICOM), în cadrul căruia era prevăzută „*vizitarea, de către specialiștii români și străini, a sectorului în aer liber al Muzeului Pomiculturii și Viticulturii de la Golești*“¹⁸, eveniment ce a avut loc la 11 septembrie 1966.

După această vizită, directorul Consiliului Internațional al Muzeelor, Hughes de Varine-Bahan, aprecia că: „*Muzeul de la Golești se anunță, prin concepție și așezare, de mare viitor (...). Mă bucur nespun că România acordă un atât de larg interes muzeistic etnografiei și folclorului, care asigură cunoașterea vieții poporului din toate timpurile și în toate formele sale*“¹⁹.

Kristof Ladis, profesor de Științe Politice la Universitatea Portland-Oregon din Statele Unite ale Americii, arăta, la rândul său, că: „*Sunt impresionat (...). Lucruri interesante se găsesc și în alte țări, dar aici este ceva unic românesc (...). Valoarea sa este cu atât mai mare cu cât pretutindeni, și în SUA în mod deosebit, este vizibilă o puternică reînviere a interesului față de cultura veche a popoarelor (...)*“²⁰.

Pe de altă parte, Peter Michelsen, directorul Muzeului Lynby din Copenhaga, aprecia că: „*Muzeul de la Golești, prin dimensiuni, prin specific, prin așezarea lui în mijlocul naturii, tinde să fie o unitate cu totul aparte destinată unor vizitări din ce în ce mai frecvente. Muzeul de la Golești se conturează drept un viitor punct de cercetare pe linia meșteșugurilor sătești de o mare valoare științifică în etnografia universală și un larg interes turistic. Etnografia internațională câștigă o unitate de larg interes la Golești*“²¹.

Istoricul român Constantin C. Giurescu menționa, referindu-se la Muzeul de la Golești că: „*Este o realizare remarcabilă care va forma un punct de atracție nu numai pentru turiștii din România, ci și pentru cei de peste hotare, întocmai Muzeului Satului din București. Felicit pe cei care au avut ideea colecționării, restaurării și conservării unor asemenea valori și pe cei ce au îndeplinit această idee cu atâta pricepere și pasiune. Sunt încântat de ceea ce văd și sigur că proiectul va fi întrutotul îndeplinit. În bucuria prilejuită de vizitarea acestui muzeu, trebuie să menționez o notă emotivă cu totul personală. Am vizitat aici și casa din Buzău – în care au trăit străbunicul, bunicul și tatăl meu, casa prin care eu însumi am trecut până la vârsta de 20 de ani. Felul cum a fost reconstituită aici este perfect în toate detaliile*“²².

¹⁷ Constantinescu f. a., p. 8.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*, pp. 8-9.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*, p. 10.

Casa în care copilărise Constantin C. Giurescu fusese trecută în foaia de zestre dată Ioanei, fiica lui Tudor Izbășoiu, fruntaș al satului Chiojd, la căsătoria acesteia, în ianuarie 1840, cu Dumitrache Giurescu, fiul lui Grigore Giurescu. Descriind-o, istoricul Constantin C. Giurescu arăta că avea „o odaie mare în stânga, o sală, două odăi mai mici în dreapta, un pridvor lat în față, mărginit de stâlpi de stejar, pridvor la care sui pe o scară largă interioară, și o pivniță întinsă în care pătrunzi printr-o poartă zăbreliță”²³ iar podeaua casei „era ridicată peste doi metri de la pământ”²⁴.

Construită de către Tudor Izbășoiu, casa „se află și astăzi, însă nu în satul Chiojd, ci la Muzeul podgoriei și al livezii din Golești, în județul Argeș”²⁵, căci atunci „când s-a hotărât, acum câțiva ani, să se înființeze acest muzeu, inițiatorii s-au gândit să aducă, spre a fi expuse, case reprezentative din regiunile viticole și pomicole ale țării”²⁶. În aceste condiții, „drept tip de casă moșnenească din regiunea pomicolă a Buzăului, a fost aleasă casa noastră bătrânească din Chiojd”²⁷.

În vederea mutării acesteia la Muzeul Viticulturii și Pomiculturii din Golești, „patru meșteri dulgheri din Cătiaș – unul din cătunele Chiojdului – au desfăcut lemnele casei, le-au numerotat, apoi le-au suat în camioane și, la Golești, au făcut casa din nou, aidoma celei demontate”²⁸.

Ulterior, la 4 mai 1968, s-au reunit în ședință la Golești, „în vederea definitivării planului de amplasare a muzeului național etnografic în aer liber de la Golești”²⁹: Vasile Drăguț, inspector în Direcția Muzeelor; Paul Petrescu, secretar științific, Institutul de Istoria Artei al Academiei Române; Paul Stahl, șef secție, Institutul de Studii Sud-Est Europene; Nicolae Mironescu, cercetător principal în cadrul aceluiași institut; Gheorghe Focșa, directorul Muzeului Satului din București; Ion Vlăduțiu, șef de secție în cadrul Institutului de Etnografie și Folclor al Academiei Române; Nicolae Ungureanu și Vasile Iacov, inspectori generali în cadrul Direcției Muzeelor; Ion Chelcea, Boris Zderciuc și Georgeta Stoica, șefi de secție la Muzeul Satului din București; Cornel Irimie, directorul Muzeului Tehnicii Populare din Dumbrava Sibiului; Paul Niedermeier, arhitect în cadrul Muzeului Tehnicii Populare din Dumbrava Sibiului; I. C. Theodorescu, profesor universitar; Ștefan Theodorescu, specialist în cadrul Institutului de Cercetări Viticole București, precum și „lucrătorii din domeniul științific al Muzeului Golești”³⁰.

La 20 martie 1969, s-a desfășurat la Muzeul Golești o ședință sub coordonarea Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, cu participarea: prof. univ. I. C. Theodorescu, arhitect Adrian Gheorghiu, dr. Paul Stahl, dr. Cornel

²³ Giurescu, 1976, p. 14.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*, pp. 14-15.

²⁸ *Ibidem*, p. 15.

²⁹ Constantinescu f. a., p. 11.

³⁰ *Ibidem*, p. 12.

Irimie, Nicolae-Alexandru Mironescu, Georgeta Stoica, ing. Mihai Mihalcu, șef secție restaurare la Muzeul Satului, Valentina Bușilă de la Direcția Muzeelor, Cornel Bucur, Cornel Neagu, Edwiga Rujdea, arhitect Andrei Pănoiu, Nicolae Ungureanu, Nicolae Mihăilescu, prof. Nicolae Mateescu, Alexandru Doagă, Vasile Novac, în timp ce, de la Muzeul Golești au participat: Iulian Rizea, director; Aurelian Motomancea, Filofteiu Vochin și Grigore Constantinescu³¹.

În zilele de 12-13 iunie 1969, Aurelian Motomancea, Vasile Novac, Filofteiu Vochin, arhitecții Paul Niedermeier și Andrei Pănoiu, Grigore Constantinescu și Nicolae Ungureanu au propus ca viitor amplasament al Muzeului Golești Valea Mare-Podgoria, unde „*cadrul feeric invită parcă la amplasarea muzeului*”³², oferind „*spațiu suficient, posibilități multiple de exploatare turistică: camping cu o cură de fructe, motel*”³³, impedimentele fiind reprezentate de „*lipsa apei și distanța relativ mare față de asfalt (circa 2,5 km)*”³⁴.

Muzeul Viticulturii și Pomiculturii de la Golești, amenajat, începând cu anul 1966, la nord de conacul Goleștilor, cuprinde: 33 de case de locuit, 24 de pivnițe și crame, 10 poverne, 3 cuptoare de uscat prune, teascuri, magazii, hambare, cămări, jitnițe și alte anexe gospodărești (grajduri, pătule, șuri, șopruri, cotețe). Acestor obiective li se adaugă: biserica de lemn din Drăguțești – Argeș; școala primară din Comănești – Bacău; hanul de răscruce din Posești – Prahova; moara de apă din Mustești – Arad; ateliere de dogar, olar și fierar; porți de lemn monumentale; troițe; fântâni cu cumpănă, precum și împrejuririle specifice zonelor originare ale gospodăriilor³⁵.

Deschiderea oficială a Muzeului Viticulturii și Pomiculturii din România de la Golești a avut loc în cadrul unei sesiuni științifice, în zilele de 3-4 iulie 1971, acesta cuprinzând gospodăriile din regiunile viticole: Argeș, Buzău, Dâmbovița, Drăgășani, Gorj, Muscel, precum și un sector al construcțiilor specializate³⁶.

Depistarea construcțiilor reprezentative din zonele pomicele și viticole ale României a fost realizată de un colectiv de specialiști din care făceau parte: Constantin Iliescu, Radu Stancu, Iulian Rizea, Vasile Novac, Aurelian Motomancea, Filofteiu Vochin, Grigore Constantinescu, în timp ce, de amenajarea interioarelor caselor transferate s-au ocupat muzeograful: Eugenia Constantinescu, Valentina Popa, Gheorghița Lăzărescu, Melania Cioflan, Felicia Diaconu și Aneta Florea³⁷.

Conform lui Ioan Godea, fost director al Muzeului Satului din București, la cercetările de teren efectuate începând cu anul 1964 pentru identificarea viitorului amplasament al Muzeului de la Golești au luat parte „*etnografi cu experiență: Paul Petrescu, Paul H. Stahl, Georgeta Stoica, Nicolae Ungureanu, Constantin Iliescu,*

³¹ *Ibidem*, p. 13.

³² *Ibidem*, p. 20.

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*, pp. 25-26.

³⁶ *Ibidem*, pp. 26-27.

³⁷ *Ibidem*.

Aurelian Motomanca³⁸, concluzionând că: „*Muzeul de la Golești este singurul și cel mai mare muzeu din lume specializat pe două ocupații ancestrale ale omului: pomicultura și viticultura*”³⁹.

În încheiere, credem că este demn de menționat faptul că nu mai puțin de 11 obiective ale Muzeului Viticulturii și Pomiculturii de la Golești provin din județul Gorj, respectiv: casa din Bălești, pivnița din Bălești, un pătul și un pătul-șopru din Bălești, jitnița din Ceauru-Bălești, pivnița din Drăgoieni, casa din Glodeni, pătulul-șopru din Glodeni, pivnița din Bălănești, șopru de deal din Glodeni, respectiv crama din Dobrița – Gorj⁴⁰. Acestora li se adaugă 4 obiective provenind din județul Vâlcea, fapt ce o determina pe arhitecta Henriette Delavrancea-Gibory (1897-1987), fiica scriitorului Barbu Ștefănescu-Delavrancea și sora Cellei Delavrancea⁴¹, să remarce: „*Oltenia este bine reprezentată, și casa din Glodeni, veche de 200 de ani, este pentru mine tipul construcției dacice puternice, dure și câteodată evaluate, și care, cu grații, își împărtășește detaliile stâlpilor de influențe orientale, aproape asyro-babiloniene*”⁴².

Aurelian Motomanca a activat în cadrul Muzeului Viticulturii și Pomiculturii de la Golești până în momentul pensionării sale, la finele deceniului 7 al secolului al XX-lea. Avea să înceteze din viață la 20 ianuarie 1994⁴³, la vârsta de 87 de ani, fiind înmormântat în cimitirul satului Curtișoara⁴⁴.

³⁸ Godea 2014.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ Constantinescu f.a., p. 33.

⁴¹ Cella Delavrancea, 1982, pp. 329-335.

⁴² Constantinescu f.a., p. 34.

⁴³ S. J. A. N. Gorj, Registrul de Stare Civilă al comunei Curtișoara, nr. 1/1906-1908, f. 31.

⁴⁴ Pânișoară, Colțan 2002, p. 237.

BIBLIOGRAFIE

- S. J. A. N. Gorj, Registrul de Stare Civilă al comunei Curtișoara, nr. 1/1906-1908.
- Constantinescu f. a., Constantinescu G., *Muzeul Pomiculturii și Viticulturii din România*, f. l., f. a.
- Giurescu 1976, Giurescu C. C., *Amintiri*, vol. I, București, Editura Sport-Turism, 1976.
- Godea 2014, Godea I., *Ce este Muzeul Național al Pomiculturii și Viticulturii din România*, în „Pagini din istoria Muzeului Golești“, Golești-Argeș, 2014.
- Pătrașcu 2024, Pătrașcu D.-V., *Dascăli gorjeni „la catedră“ în Dobrogea (1902-1929)*, în „Litua. Studii și Cercetări“, an XVI/2024, pp. 393-418.
- Pânișoară, Colțan 2002, Pânișoară T., Colțan M., *Curtișoara*, Târgu-Jiu, Editura Rhabon, 2002.
- Popescu-Brădiceni 2005, Popescu-Brădiceni I., *Universitatea „Constantin Brâncuși“ Târgu-Jiu*, în volumul ***, *Școala târgujană: biografie și destin*, coordonatori: Titu Pânișoară, Elena Roată, Ion Șoldea, Târgu-Jiu, Editura „GORJEANUL“, 2005.

ANEXA 1

Certificat de naștere eliberat de către primarul comunei Curtișoara, județul Gorj, la 4 aprilie 1907, prin care se certifică nașterea lui Aurelian Motomancea la data de 2 aprilie 1907.

Act No. 7

Din anul una mie nouă sute șapte, luna Aprilie, ziua patru, ora opt ante meridiene.

Act de nașterea lui Aurelian, de sex bărbătesc, născut alaltăieri, la două Aprilie curent, în casa părinților săi din satul Curtișoara, fiu al Domnului Ioan Motomancea, în etate de douăzeci și nouă ani, și al Doamnei Domnica Motomancea, în etate de douăzeci și unu ani, ambii de profesii agricultori, domiciliați în comuna Curtișoara.

După observațiunea făcută de tatăl, care ne-a înfățișat copilul, întâiul martor a fost Domnul Gheorghe Dijmărescu, în etate de șaizeci și șapte de ani, al doilea martor a fost Domnul Gheorghe Catrinoiu, în etate de șaizeci și cinci ani, ambii de profesii agricultori, domiciliați în comuna Curtișoara, vecini cu declarantul, care au scris acest act împreună cu noi și cu declarantul, după lege, de noi înșine Gheorghe Deaconescu, primarul comunei Curtișoara și ofițer al Stării Civile.

Ambii martori neștiind carte, s-au scris de biroul acestui oficiu.

I. Motomancea	declarant și tatăl
Gheorghe Dijmărescu	martor
Gheorghe Catrinoiu	martor
Primar off., Gheorghe Deaconescu	

Secretar, C. Manta

ANEXA 2

Una din întâmplările din viața profesorului Aurelian Motomanca

Era în vara anului 1987.

Universitatea din Craiova sărbătorea o mare aniversare...invitat de onoare din partea Academiei, profesorul Aurelian Motomanca.

În marea Sală Albastră a Universității din Craiova se aflau toate cadrele și invitați din celelalte centre universitare din țară.

Profesorul Aurelian Motomanca a sosit în dimineața zilei respective la universitate. Fără a-și anunța prezența, a intrat neobservat și s-a așezat pe un scaun, undeva, mai în spatele sălii.

În deschidere un tânăr profesor universitar din Craiova dă citire unui document original din perioada interbelică a României. Documentul era chiar <<Memoriul făcut către primul ministru de către președintele studenților olteni, studentul gorjean Aurelian Motomanca, cu privire la necesitatea înființării în Oltenia a unei instituții de învățământ superior de stat>>.

După ce a terminat de citit, profesorul, fără să știe că invitatul de onoare se află în sală și presupunându-l stins din viață, a propus un moment de reculegere în memoria inimosului și eminentului student gorjean Aurelian Motomanca adăugând „*pe unde i-o fi putrezind oasele, săracu!*“. Atunci, spre stupoarea celor de față, dintr-un colț al sălii, se ridică un bătrânel cu mici plete albe care, zâmbind, zise cu un glas inconfundabil, ca o adiere de vânt: „*Eu sunt acel student gorjean care a luptat și am dorit ca în Oltenia să existe un învățământ superior de stat*“.

În toată sala s-a produs o rumoare de nedescris, momentul de reculegere s-a transformat într-un ropot puternic de aplauze.

Fig. 1 Profesorul, etnograful și muzeograful, șef de secție în cadrul Muzeului Viticulturii și Pomiculturii de la Golești, Aurelian Motomanca (2 aprilie 1907 – 20 ianuarie 1994)

Fig. 2 Savantul istoric Nicolae Iorga.

Fig. 3 Matematicianul Gheorghe Țițeica.

Fig. 4 Istoricul Constantin C. Giurescu.

Fig. 5 Foișorul de la Muzeul Viticulturii și Pomiculturii de la Golești.

Fig. 6 Universitatea din Craiova.

Fig. 7 Regele Mihai I al României.